

Angreppet och angriparna

De aktstycken som ingenjör Torsten Kreuger företett för att göra troligt att familjen Bonnier år 1940 salubjudit sin egendom till nazisterna saknar bevisvärde, ja, de är så svaga, så motsägande och i många punkter redan så fullständigt vederlagda att de snarast framstår som bevis på beskyllningens oriktighet. Den 10 januari publicerades på svenska och den 18 januari på tyska en framställning av legationsrådet Rasche, som påstås utgöra "en skriftlig sammanfattning av de diplomatiska aktstyckena i Nürnbergarkiven rörande affären". Hr Rasche säger sig emellertid aldrig ha varit i Nürnberg; han säger sig blott med stöd av vissa samtal ha gjort en uppteckning, som försvunnit år 1945 — och den 15 januari 1952 förklarar han sig i Stockholms-Tidningens referat av den 10 januari samma år "igenkänna" dessa sedan sju år förkomna uttalanden. Hrr Kylberg och Tage Thiel har blott att meddela att den numera avlidne Ragnar Thiel talat om ett försäljningsanbud; hr Tage Thiel betonar att han inte har reda på något anbud från Bonniers sida. Inte ett ord har framkommit som ens indicerar ett sådant av Bonniers givet anbud — och det är just den saken kampanjen gäller. De personer som enligt hr Kreuger skulle ha överbragt "anbudet" till tyska regeringen (hrr Dankwort och Behrens vid tyska legationen i Stockholm) meddelar bestämt att de inte undertecknat någon sådan rapport, och på en rad andra punkter har hr Kreugers påståenden lika hårdhänt blivit underkända.

Dessa beskyllningar vore alltså inte att ta på allvar, inte värda en analys, om de inte dag efter dag framfördes i två spridda tidningar. Detta förhållande har förmått familjen Bonnier att på två vägar — utom den uttryckliga och förbehållslösa dementins — söka värja sig mot smädelsorna. Dels genom att kräva en opartisk utredning, ett förslag som framförts av de tre stora svenska tidningsman- naorganisationerna. Denna ut- väg, som borde vara självfal- len, har avvisats av hr Kreuger under motiveringen att saken inte bör avhandlas inom lyckta dörrar — som om det inte vore givet att utredningens resultat och material offentliggjordes.

Dels har familjen Bonnier sökt bevisa anklagelsernas falskhet genom framläggande av de aktstycken som står till buds.

Men hur skall man kunna bevisa att man under en lång tidrymd inte fällt ett visst uttalande, inte gjort ett visst förslag? Hur skulle vår rätts- säkerhet kunna bevaras om den anklagade vore skyldig att be- visa att han inte begått eller kunnat begå en handling för vilken han utan bevisning an- klagas? Men familjen Bonnier har genom den i går publicera- de framställningen gjort så myc- ket att man skall vara driven av ohämmad hätskhet för att i god tro kunna vidhålla beskyll- ningarna. Det har genom publi- cering av korrespondens visats att på våren 1940 och våren 1942 (sistnämnda tidpunkt hör- de för vårt lands del till de farligaste under kriget) ingen tanke fanns på att helt eller delvis sälja Bonniers egendom. De anbud som av s. k. mellan- händer under mer eller mindre förstucket hot framställdes 1942 tillbakavisades med en skärpa och ett eftertryck som sanner- ligen inte lämnar något övrigt att önska. "Vår koncern är var- ken helt eller delvis till salu", skrev hr Tor Bonnier den 3 mars 1942. Även muntliga, från demokratiskt håll kcmmande inviter om försäljning blev av- visade. Det bör för var och en stå klart att denna hållning, dokumentariskt belagd för vå- ren 1942, förelåg också år 1940. Vad är det för prat att man sö- ker dölja något, då allt som finns i dokumentarisk form re- dovisas? Skall familjen Bon- nier kunna visa att köpeanbud avslagits varje vecka eller må- nad under de svåraste åren för att freda sig — och därmed ställas i ett helt annat läge än varje annan svensk medbor- gare? Hr Torsten Kreugers på söndagskvällen inkomna nya inlaga är blott ett nytt tecken på hur undergrävd hans posi- tion är. Den innehåller intet i sak.

*

De eländiga metoder som be- gagnats i denna kampanj har redan gång efter annan blivit belysta. I vissa fall har förtals- tekniken varit sådan att vi inte velat röra i smutsen, såsom då Aftonbladet liknar Bonniers vid Judas Iskariot, eller — på det

mera trivalt låga planet — då Stockholms-Tidningens ledar- sida i stället för det sedvanliga med spärрад stil återgivna pressklippet meddelar att hr Tor Bonnier och undertecknad varit sedda på en restaurang — varför min uppgift att jag skrivit i saken utan anmodan eller medverkan av familjen Bonnier inte kan godtas. För att inte tala om hur man låter vidimera alle- handa aktstycken av notarius publicus — det finns okunnigt folk som tror att därmed in- nehållet i dessa aktstycken blivit bestyrkt. Mest betecknan- de är att systematiskt den an- gripne anklagas just för de sim- pelheter som angriparen begår. Det är nästan otroligt, men det är sant att gårdagens ledare i Stockholms-Tidningen ursin- nigt vänder sig mot "den per- sonliga förföljelsen" i Dagens Nyheter.

Dessa metoder blir mera för- klarliga, och på visst sätt mera ursäktliga, om man beaktar hr Kreugers och hans båda tid- ningars bakgrund. Ingen kan förneka att Dagens Nyheter — och den 1944 startade Expressen — var klart antinazistiska under kriget; ingen kan förneka att Stockholms-Tidningen var "förstående" gentemot det na- zistiska Tyskland och att Afton- bladet (ofta betecknad som q eller quisling) jämte Dagsposten var den mest nazistvänliga tid- ningen i Sverige. En svensk statlig utredning av 1946 ("Den tyska propagandan i Sverige under krigsåren") omtalar att chefen för pressavdelningen i Berlin upprätthöll "mycket nära kontakt" med hr Kreu- ger och vittnade om dennes "långt gående förståelse" och planer på att starta en stor tid- ning i Göteborg som "motvikt mot den tyskhetande pressen"; här klarlägges också hur Aft- onbladet publicerade och in- ställde artiklar på den tyska legationens hemställen. De en- tusiastiska skildringar som gavs från hrr Torsten Kreugers och Fritz Lönnegrens resa i Tysk- land i augusti 1941 ("händel- sernas eget oemotsägliga språk har skänkt folket ett absolut förtroende för rikets ledare", "för Danmarks del kunna vi vara lugna", till och med ny- upprättade getton för judarna omtalades utan ett uns av ovilja) borde inte heller vara glömda.

Det är folk av denna typ som nu uppträder som anklagare. Erfarenhetsmässigt sett är det- ta helt i sin ordning. Över- allt i Västeuropa har anpass- lingar, nazistsympatisörer och medlöpare sökt finna ett slags

absolution genom att beskylla andra för de fula saker som de själva gjort och numera ångrar — inte i den meningen att de säger sig ha haft orätt, men i den meningen att deras upp- trädande visat sig byggt på dåligt förutseende och inte en- dast på dålig moral.

*

I gårdagens ledare i Stock- holms-Tidningen blir under- tecknad beskylld för "förkast- liga" och "avskryvärda" meto- der. Beskyllningen beror på att tidningens andre redaktör och politiske redaktör (hrr Linder och Erman) förklarats ansva- riga vid sidan av de båda her- rarna Kreuger. Indignationen är svår att förstå. Om hrr Lin- der och Erman godtar vad som skrivits i Stockholms-Tidnin- gen, kan de inte gärna finna det avskryvärt att deras namn blir nämnda. Om de inte gör det, är deras läge pinsamt, det skall gärna erkännas, men att andre redaktören och den politiske redaktören bör utöva kontroll över vad som publiceras är åt- minstone för Dagens Nyheter självklart. Chefredaktören och den politiske huvudredaktö- ren står för vad som skrivs på ledarsidan och blir ofta person- ligen angripna för vad där skrivs, redaktionschefen svar- rar jämte chefredaktören för nyheterna — det skulle inte falla oss in att formellt eller reellt skjuta över vare sig be- stämmanderätten eller ansvaret på familjen Bonnier. Den ord- ningen lär vara den naturliga i svensk press.

HERBERT TINGSTEN